

Svetovljansko gibanje za domače sožitje

✍ Marko Pavliha

Pred dobrimi tremi leti je bilo v navzočnosti legendarnega profesorja Hansa Künga z manifestom ustanovljeno gibanje Svetovni etos Slovenija, ki si znotraj globalne etike prizadeva živeti kot etična vest naše domovine. Kot civilna družba vključujemo ljudi dobre volje v projekt humanizacije sveta, utrjujemo vrednote z javnim delovanjem in podpiramo vse podobne oblike civilne družbe, ki krepijo svetovni etos.

Zavedajoč se dejstva, da je bil slovenski prostor v zgodovini vselej na križišču različnih idejnih in kulturnih tokov, želimo samozavestno in tvorno prispevati k plemenitju globalne ideje o humanosti in k poglobljanju medkulturnega ter medreligijskega dialoga doma in v svetu. Zato naša etična skrb velja tudi soustvarjanju zdravega, utemeljenega in vzajemno spoštljivega dialoškega duha znotraj slovenskega kulturnega prostora, da ta ne bo zlahen samo v mišljenju in udejanjanju razlik v njihovi različnosti, temveč tudi v mišljenju in udejanjanju razlik v njihovi enotnosti. Idejo svetovnega etosa domišljamo in uresničujemo kot osrednjo vrednotno paradigmo, ki omogoča ohranjanje in negovanje različnosti na temelju enotnih vrednotnih izhodišč, ki so v njihovi elementarni človečnosti skupna vsem religioznim in sekularnim kulturam.

Gibanje je letošnjega oktobra v Cankarjevem domu organiziralo že tretji posvet, tokrat v Kosovelovi dvorani, ki je potrdila pesnikovo prepričanje,

da je človek poslanec celote, zatorej »kar čuti, da mora napraviti, mora napraviti za celoto«. Na prvem dogodku smo govorili o svetovnem etosu globalno in lokalno, na drugem o pomenu holistične vzgoje in na tretjem o iskanju soglasja o temeljnih vrednotah za prihodnost slovenske družbe. Že drugič je bil pokrovitelj predsednik vlade Miro Cerar, ki se je zadnji hip opravičil zaradi begunske krize. Metaforično po Borutu Ošlaju torej kočijaža trenutno ni bilo na naši koči, na kateri sedimo potniki državljani, vlečejo pa jo parlamentarni, vladni, sodni, gospodarski, upravni, zdravstveni, občinski in drugi konji, ki imajo poleg enotnega zamegljenega cilja tudi vsak svojega, vključno s specifično moralo, zato vozimo slalom, škripljemo in se nevarno nagibamo. Med častnimi gosti je bila tudi naša prva pokroviteljica Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic, ki je v svojem nagovoru poudarila pomen družine, šole in pozitivne naravnosti, da v vsaki stvari vidimo tudi dobro, da kdaj posežemo tudi po knjigi pohval namesto pritožb.

Na posvetu so sodelovali vplivni predstavniki največjih verskih skupnosti, civilnodružbenih gibanj, znanstvene in umetniške sfere, univerz, gospodarske zbornice, sindikatov, ustavnega sodišča, rednega sodstva, medijev in politike. Zvrstilo se je naslednjih petnajst imenitnih govorcev:

- Borut Ošljaj (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani): *Zakaj potrebujemo skupne vrednote?*;
- Janek Musek (Inštitut za etiko in vrednote Jože Trontelj): *Evropsko ogrodje etike in vrednot*;
- Lenart Škof (Act Tank – Dejanje): *Demokracija kot rast: o vrednotah sobivanja in upanja*;
- Anton Stres (Rimskokatoliška cer-

kev): *Dostojanstvo slehernega človeka kot temelj in izhodišče družbenega nauka Katoliške cerkve*;

- Nevzet Porić (Islamska verska skupnost v Sloveniji): *Vrednote so sestavni del vzgoje otrok*;
 - Geza Filo (Evangelikičanska cerkev augsburške veroizpovedi v Sloveniji): *Človekovo dostojanstvo, svoboda in pravice kot temeljno vrednotno soglasje iz krščanske perspektive*;
 - Peran Bošković (Srbska pravoslavna cerkev v Sloveniji): *Katere krščanske vrednote so sprejemljive za današnjo Evropo?*;
 - Mojca Savski (Budistična kongregacija Dharmaling): *Nepristranskost – osnova pravičnosti in sočutja*;
 - Jakob Počivavšek (generalni sekretar Konfederacije sindikatov Pergam): *Pomen spoštovanja delavskih pravic*;
 - Janja Roblek (predsednica Slovenskega sodniškega društva): *Neodvisnost sodstva/sodnikov in spoštovanje kot vrednoti sodobne družbe*;
 - Metka Penko Natlačen (Gospodarska zbornica): *Etika v socialnem dialogu*;
 - Marko Pogačnik (Unescov umetnik za mir): *Oris tretje osamosvojitve Slovenije*;
 - Janez Krek (Pedagoška fakulteta): *Skupne vrednote družbe in vzgoja v javni šoli*;
 - Neža Kogovšek (Mirovni inštitut): *Vrednote med deklaratornostjo in prakso: primer človekovih pravic*;
 - Božidar Voljč (predsednik Državne komisije za medicinsko etiko): *Svetovni etos in vrednote medicinske etike*.
- Nastope sta večinoma povezovala Maša Gedrih in pater Silvo Šinkovec, ki sta se tudi sicer izjemno potrudila za odlično organizacijo posveta.
- Prisluhnili smo vrednotnim mantram, ki so teoretično skorajda ne-

sporno harmonične, praktično pa si jih trmasto, vzvišeno, hinavsko in egoistično razlagamo po svoje: dostojanstvo človeka, duhovnost, vera, vzgoja, družina, šola, mediji, umnost, humanost, evropskost, rast, sobivanje, upanje, pravičnost, spoštovanje, sprejemanje, poslušanje, dialog, drugačnost, nepristranskost, sočutje, skrb za človeka, prijaznost, pravna in socialna država, človekove pravice, socialni dialog, neodvisnost sodstva, delo, pridnost, ustvarjalnost, poštenost, narava, večdimenzionalnost, zdravje, medicina, ljubezen, praznovanje, počitek, *fair play*, kultura, umetnost ...

Dogodek smo zaokrožili z okroglo mizo, na kateri smo sodelovali pravnik in predsednik Ustavnega sodišča RS Miroslav Mozetič, profesor teologije Vinko Potočnik (namesto mariborskega nadškofa metropolita Alojzija Cvikla, ki je zbolel), novinar in urednik Sobotne priloge Dela Ali Žerdin, pisateljica, publicistka, performerka in članica Društva slovenskih pisateljev Nina Kokelj ter moja malenkost kot moderator. Ker je pravo zgodovinsko povezano z univerzalnimi vrednotami, ki so njegovo najpomembnejše hranilo in gibalo ter hkrati vezivo sleherne družbene zgradbe, smo razglabljali o retoričnih in hkrati dejanskih vprašanjih, na primer: v čem je problem, zakaj se kviri tolikanj opevana pravna država (vladavina prava) in se maliči v

oksimoron? Je za slovenski narod res tako usodna polpretekla zgodovina, da se ne more(mo) izkupati iz njenega uničujočega primeža? Kakšen je prispevek ustavnega sodišča – sodišča vseh sodišč in vse bolj prve veje oblasti – h krepitvi osnovnih vrednot slovenske družbe, ki naj bi nas povezovale, namesto pehale na oddaljene bregove? Kako lahko mediji, ki so nekoč veljali za sedmo silo, potem za četrto, vse bolj pa dominirajo kot najpomembnejša sila, v večji meri vplivajo na pozitivno prevrednotenje vrednot?

Brez umetnosti, literature in nasploh kulture ne bi bilo več slovenskega jezika niti samostojne države. Besede imajo čarobno moč in mitološko celo premikajo gore, kar metaforično pomeni revolucije in preobrazbe. Bi se morali na primer književniki ali vsi umetniki zopet tesneje povezati, tako kot že nekajkrat poprej v zgodovini slovenskega naroda, in kot civilna družba odločneje poseči v zakonodajno in izvršilno oblast?

Sleherna *v-red-nota* bi morala zveneti kot prava nota, ki spravlja v red razglašeno družbo. Zakaj je torej veličastna beseda 'morala' morasto ostala brez zadnjih dveh črk in postala dnevna mōra, zakaj je etika vse bolj jetika? Vrednote bi morali živeti, ne samo sanjati, najhujša sankcija za do-brega, umnega človeka pa bi moralo biti pekljenje vesti.

Ali je naš posvet izpolnil pričakovanja? Da in ne. Pisati in govoriti je dobro, še bolje pa bi bilo dobro udeležiti. Preveč je bilo monologov, po katerih so govorniki zapustili dvorano, domnevno zaradi drugih opravkov, skorajda v stilu *veni, vidi, vici*, pri čemer ni nihče zmagal, kajti premnogi so zgolj prišli, povedali in odšli. Razprava je bila živahna, a s(m)o bolj ali manj prepričani še naprej prepričevali že prepričane. Pri tem je zaskrbljujoča odsotnost pretežne večine medijev, kar kaže na neverjetno ignoranco in nenaklonjenost čemur koli spodbu-dnemu in povezovalnemu. Mar je še prezgodaj za iskren dialog in odkritosrčno iskanje soglasja o minimalnih skupnih temeljih in nadaljnjih nujnih 'opekah' za izgradnjo prizidka slovenske družbe?

Nekaj ti moram povedat je otrokom prišepnil Andrej Rozman Roza v svoji čudovito preprosti pesmi, ki spominja na umetniško Ivana Minattija *Nekoga moraš imeti rad*, in jo takole sklenil:

»Pogovarjanje je bližina in toplina, s pogovarjanjem smo družina in skupina.

S pogovarjanjem se človek s človekom prepleta,

s pogovarjanjem smo mreža tudi zunaj interneta.«

Če bi zmogli vsak dan živeti in se ravnati zgolj po teh verzih, bi bilo življenje brž lepše in boljše. ■